

ФОРМУВАННЯ ДІЄВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

FORMATION OF AN EFFECTIVE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS: REGIONAL ASPECT

У статті висвітлено організаційні, правові, функціональні засади системи державного управління фізичною культурою і спортом на регіональному рівні. Розкрито зміст таких понять, як «регіон», «регіональне управління» та «державне управління фізичною культурою і спортом на регіональному рівні». Встановлено, що формування дієвої системи державного управління розвитком фізичною культурою і спортом здійснюється на центральному, регіональному та місцевому рівнях. На основі дослідження діяльності Управління молоді та спорту Миколаївської ОДА встановлено, що більшість його повноважень ототожнюється із функціями, які мають фрагментарний характер, що проявляється або в надмірній деталізації, або має декларативний характер. Обґрунтовано, що в цілому формування дієвої системи державного управління розвитку фізичної культури і спорту в регіоні забезпечить поглиблення процесів демократизації та децентралізації, оскільки органи місцевої влади мають більші можливості для повного врахування запитів та потреб населення у сфері фізичної культури і спорту. Звернено увагу на проблему, пов'язану з недостатньою популяризацією в засобах масової інформації (ЗМІ) повсякденних занять населення фізичною культурою і спортом, а тому і недостатньою увагою з боку держави до проблем, що накопичилися, і відсутністю комплексного підходу до їх розв'язання. Запропоновано напрямки формування дієвої системи державного управління розвитку фізичної культури і спорту. Зроблено висновок, що формування дієвої системи державного управління розвитку фізичної культури і спорту на регіональному рівні надасть змогу отримати позитивні результати в таких підсистемах галузі, як: фізичне виховання в системі освіти, фізична рекреація та реабілітація населення за місцем проживання та в місцях масового відпочинку громадян, дитячо-юнацький спорт та спорт вищих досягнень тощо.

Ключові слова: державне управління, регіон, регіональне управління фізичною культурою і спортом, державне управління фізичною культурою і спортом на регіональному рівні.

The article covers organizational, legal, functional basis of the system of state management of physical culture and sports at the regional level. The content of such concepts as "region", "regional management" and "state management of physical culture and sports at the regional level" is revealed. It is established that the formation of an effective system of state management for the development of physical culture and sports is carried out at the central, regional and local levels. Based on the study of the activities of The Office of Youth and Sports of the Mykolayiv OGA, it is established that most of its powers are identified with functions that are fragmented, which is manifested either in excessive detail or is declarative. It is well-founded that in general the formation of a functioning system of state administration for the development of physical culture and sports in the region will lead to the deepening of processes of democratization and decentralization, since local authorities have a great opportunity to fully take into account the needs and demands of the population in the field of physical culture and sports. Attention is drawn to the problem of insufficient popularization in the mass media (mass media) of everyday activities of the population by physical culture and sports, but also because of insufficient attention on the part of the state to the problems accumulated and the lack of an integrated approach to their solution. The directions of formation of an effective system of the used management of development of physical culture and sports are proposed. The conclusion is drawn that formation of a valid system of state administration of development of physical culture and sports at the regional level will allow to receive positive results in such subsystems of the industry as: physical education in the educational system, physical recreation and rehabilitation of the population at the place of residence and in places of mass rest of citizens, children's and youth sports and sports of higher achievements, and the like.

Key words: public administration, region, regional management of physical culture and sports, state management of physical culture and sports at the regional level.

УДК 342.951
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-14-7>

Галунець Н.І.

асистент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївський національний аграрний університет

Сандул Є.С.

магістр кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївський національний аграрний університет

Бичков В.А.

магістр кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївський національний аграрний університет

Постановка проблеми. В останні роки поточна система місцевого самоврядування вже не сприймається українцями, а регіони хочуть отримати більше коштів, тому влада вирішила провести адміністративно-територіальну реформу, яка стала однією з найсерйозніших і найважливіших реформ. У результаті реформаційні процеси спричинили істотні перетворення в соціально-економічному житті й державно-політичній організації країни, вони водночас пов'язанні зі значними змінами у сфері фізичної культури

і спорту. За таких умов особливого значення набуває всебічне підтримання сфери фізичної культури та спорту з боку держави. Даний факт зумовлює необхідність вирішення проблеми формування дієвої системи державного управління розвитком фізичної культури і спорту на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичного та практичного обґрунтування проблемних питань державного управління фізичною культурою і спортом зробили як вітчизняні,

так і закордонні науковці і практики, зокрема: В. Авер'янов, О. Амосов, О. Андрійко, Л. Антошкіна, В. Бакуменко, В. Бауєр, В. Бульба, С. Вавренюк, І. Гасюк, Р. Гостєв, В. Куделко, М. Олійник, Н. Ярова та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не применшуючи значення наукового доробку вищезазначених учених, слід констатувати, що актуальними наразі залишаються проблеми формування дієвої системи органів державного управління у справі функціонування та розвитку фізичної культури і спорту в регіонах.

Постановка завдання. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту державного управління у сфері фізичної культури і спорту на регіональному рівні та розробленні практичних рекомендацій щодо формування дієвої системи державного управління, які спрямовані на розвиток фізичної культури і спорту України, зокрема в її регіонах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науково доведеним та обґрунтованим є факт, що розвиток фізичної культури і спорту характеризує рівень і якість життя населення країни, сформованість сталих традицій здорового способу життя в повсякденному побуті громадян, розвиток духовної та інтелектуальної культури.

Держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики, створенням відповідних державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового та інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також виконання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів із громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Розуміння сутності державного управління у сфері фізичної культури і спорту на регіональному рівні нерозривно пов'язане із процесами регіоналізації та змістовим наповненням понять «регіон» та «регіональне управління». Сьогодні адміністративно-територіальні одиниці в Україні розрізняються за трьома ознаками: за географічними, за своїм статусом, за місцем у системі адміністративно-територіального устрою України.

Ураховуючи тему нашого дослідження сконцентруємо увагу на географічній ознаці поділу адміністративно-територіальних одиниць в Україні, згідно з якою адміністративно-територіальні одиниці поділяються на регіони (АРК, області, райони, міста-регіони Київ

і Севастополь) та населені пункти (міста, селища, села) [4].

Сутність поняття «регіон» можна розглядати як територіально спеціалізовану частину народного господарства країни, що характеризується єдністю та цілісністю відтворювального процесу [2, с. 52–58]. Водночас регіональне управління передбачає організуючий і регулюючий вплив органів державної влади на життєдіяльність населення територій із метою її упорядкування, відтворення, підвищення якості життя шляхом розвитку економіки та соціальної інфраструктури.

Поняття «державне управління фізичною культурою і спортом на регіональному рівні» визначено як комплексну, системну діяльність органів державної влади регіонального рівня з метою розвитку галузі фізичної культури і спорту в регіоні, задоволення потреб територіальної громади, духовних, фізичних, інтелектуальних запитів громадян з урахуванням соціальних, економічних, національних, етнічних чинників [8, с. 136–142].

У вузькому розумінні державне управління фізичною культурою і спортом на регіональному рівні – це реалізація функцій управління регіональним виконавчим органом державної влади у сфері фізичної культури і спорту з метою розвитку галузі фізичної культури і спорту на основі врахування чинників соціально-економічного розвитку регіону, запитів територіальної громади, реалізації регіональної політики у сфері фізичної культури і спорту.

Щодо формування дієвої системи державного управління розвитком фізичною культурою і спортом, то варто зазначити, що воно здійснюється:

- 1) на центральному рівні – органами управління з питань фізичної культури і спорту;
- 2) на регіональному рівні – органами управління фізичною культурою і спортом;
- 3) на місцевому рівні – місцевими органами управління (Управління з фізичної культури і спорту районних адміністрацій і міських рад);
- 4) на рівні селищних утворень – громадськими комісіями або відділами з фізичної культури і спорту [5].

Поряд із цим під час формування дієвої системи державного управління розвитку цієї сфери варто враховувати поділ державних органів відповідно до обсягу компетенції, які воно виконує, зокрема:

- 1) органи загальної компетенції (Президент, Верховна Рада України, Кабінет міністрів України, Міністерство культури, молоді та спорту України, Комітет із питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму та ін.);

2) органи міжгалузевої (функціональної) компетенції (Міністерство фінансів України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Державна фіскальна служба України, тощо);

3) органи галузевої (спеціальної) компетенції (Експертна рада з питань фізичної культури та спорту (при комітеті ВР), Департамент олімпійського спорту, Управління розвитку спортивної інфраструктури, тощо).

Згідно зі ст. 5 ЗУ «Про фізичну культуру і спорт» державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, за сприянням інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Поряд із цим до органів державного управління сферою фізичної культури і спорту віднесено саме систему органів виконавчої влади. Відповідно, ці органи, діючи від імені держави з метою реалізації управлінських функцій, здійснюють державне управління в регіоні та забезпечують розвиток фізичної культури і спорту [3].

Стаття 6 зазначеного закону визначає повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, та інших центральних органів виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту. Як відомо, Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади сприяють розвитку фізичної культури і спорту за місцем роботи та проживання громадян та забезпечують взаємодію з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості [3].

Водночас у ЗУ «Про фізичну культуру і спорт» не визначений вичерпний перелік функцій та повноважень місцевого органу управління сферою фізичної культури і спорту. Натомість деякі з них містяться в розділі II Закону «Суб'єкти сфери фізичної культури і спорту». Зокрема, місцевому органу управління в особі місцевої державної адміністрації надається право виступати засновниками окремих суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та надавати їм підтримку (фінансову, кадрову, інформаційну).

Законом України «Про місцеві державні адміністрації» [7] визначено, що місцева державна адміністрація наділена рядом повноважень у сфері фізичної культури і

спорту, а саме: реалізовує державну політику в галузі фізкультури і спорту, здійснює загальне керівництво закладами фізкультури і спорту, що належать до сфери її управління, їх матеріально-фінансове забезпечення, вживає заходів до збереження мережі закладів фізкультури і спорту та розробляє прогнози її розвитку, враховує їх під час розроблення проектів програм соціально-економічного розвитку, сприяє роботі фізкультурно-спортивних організацій тощо. Безпосередньо ці повноваження реалізуються через відповідні структурні підрозділи (управління, департаменти, відділи) місцевих адміністрацій у сфері фізичної культури та спорту. Так, наприклад, на обласному рівні основними завданнями Управління молоді та спорту Миколаївської обласної державної адміністрації (далі Миколаївської ОДА) є:

1) забезпечення: реалізації на території Миколаївської області державної політики у сфері молоді, фізичної культури і спорту, туризму та діяльності курортів; організації і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед широких верств населення, залучення їх до занять фізичною культурою та спортом, забезпечення пропаганди здорового способу життя; організації та проведення спортивних змагань, навчально-тренувальних зборів, спортивно-театралізованих свят, конкурсів та інших заходів серед широких верств населення; сприяння розвитку олімпійського, паралімпійського та дефлімпійського руху; розвитку фізичного виховання і фізкультурно-оздоровчої діяльності в навчально-виховній, виробничій та соціально-побутовій сферах на принципах пріоритету оздоровчої спрямованості, використання сучасних засобів і форм розвитку фізичної культури населення;

2) ефективна підготовка та використання кадрів із питань фізичної культури та спорту;

3) надання підтримки діючим на території Миколаївської області молодіжним та іншим громадським об'єднанням у проведенні ними роботи з питань молоді, фізичної культури і спорту, туризму та діяльності курортів;

4) сприяння міжнародному співробітництву з питань молоді, фізичної культури і спорту, туризму та діяльності курортів;

5) збереження та вдосконалення мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів, спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, центрів олімпійської підготовки, забезпечення та контроль за організацією навчально-тренувального процесу, сприяння створенню нових спортивних шкіл та відділень за видами спорту, розвиток пріоритетних видів спорту в регіоні тощо [6].

Наведений докладний перелік завдань, повноважень та прав Управління молоді та спорту Миколаївської ОДА свідчить про те, що у цього органу державного управління сферою фізичної культури і спорту є потенціальні підстави виступати в ролі провідного суб'єкта державного управління на регіональному рівні. Ми робимо наголос на тому, що встановлений перелік повноважень територіальних органів державної виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту ототожнюється і функціями, які мають фрагментарний характер, що або проявляється в надмірній деталізації, або має декларативний характер на кшталт «сприяє», «взаємодіє» тощо.

Поряд із цим нами було встановлено, що на ефективність роботи Управління молоді та спорту Миколаївської ОДА впливає співпраця з широким колом фізкультурно-спортивних об'єднань, федерацій, клубів, що мають різний статус. Варто відмітити, що ці люди є волонтерами – добровільними помічниками. Коли держава бере на себе місію організувати фізкультурно-оздоровчі заняття для різних груп населення, це є дорогою і неефективною управлінською технологією. У той же час за рахунок діяльності громадських фізкультурно-спортивних організацій можуть з'являтися «самодіяльні» фізкультурники (індивіди, що самостійно задовольняють свої потреби в руховій активності).

Дослідивши діяльність Управління молоді та спорту Миколаївської ОДА, нормативно-правові засади визначення повноважень державних органів управління розвитку фізичної культури і спорту, нами визначено основні напрямки формування дієвої системи державного управління розвитку фізичної культури і спорту в регіоні, зокрема в Миколаївській області, а саме:

1) створення чіткої, несуперечливої системи реалізації функцій державного управління розвитку фізичної культури і спорту. Керуючий вплив державних органів не повинен мати дублюючого характеру, їхні повноваження не можуть перетинатися на шкоду інтересам керованих суб'єктів;

2) удосконалення наявного механізму розподілу управлінських прав і обов'язків, зокрема перехід від вертикальної моделі управління до договірної, що відкриває перед суб'єктами ширші можливості в самостійному пошуку засобів і прийомів управління та розвитку сферою фізичної культури і спорту в регіоні;

3) запровадження інституціонально-організаційного поділу системи управління фізичної культури і спорту відповідно до цільової спрямованості її підсистеми у соціально-орієнтованому суспільстві;

4) забезпечення відкритості та прозорості дій Управління молоді та спорту Миколаївської ОДА та можливості громадян впливати на процеси розроблення і впровадження державних рішень щодо розвитку фізичної культури і спорту;

5) забезпечення тісної взаємодії системи державних установ, на які покладені загальнодержавні завдання щодо збереження та зміцнення здоров'я різних груп населення та громадських організацій, які працюють на основі самодіяльності, добровільності, ініціативності, та на які покладено: забезпечення високого рівня спортивної майстерності, підготовку спортсменів високого класу, залучення різних верств населення до фізкультурно-спортивної та фізкультурно-оздоровчої активності, організацію праці та відпочинку населення тощо;

6) формування ефективного кадрового потенціалу органів управління та розвитку сфери фізичної культури і спорту в регіоні. Високкокваліфікований апарат державного управління у сфері фізичної культури і спорту має забезпечити реалізацію всіх напрямів розвитку системи державного управління фізичної культури і спорту в межах визначених на законодавчому рівні правил та процедур [1, с. 10–21]. Так, наприклад, в Управлінні молоді та спорту Миколаївської ОДА працює 17 штатних одиниць, із яких: 2 особи мають профільну середню освіту, 7 – вищу профільну освіту, а 6 мають непрофільну вищу освіту. Як відомо, кадровий апарат – головна ланка у виконанні всіх напрямів розвитку державного управління, а його вдосконалення забезпечить цілісність держави, постійні зв'язки між інститутами громадянського суспільства та органами державної влади, підтримання внутрішньої і зовнішньої безпеки держави.

Ураховуючи визначення нових підходів до формування й реалізації внутрішньої і зовнішньої політики України за умов демократичного розвитку та інтеграції її до Європейського союзу, варто звернути увагу на проблему, пов'язану з недостатньою популяризацією в засобах масової інформації (ЗМІ) повсякденних занять населення фізичною культурою і спортом, а тому і недостатньою увагою з боку держави до проблем, що накопилися, і відсутністю комплексного підходу їх розв'язанні [9, с. 141–145]. Зокрема, ефективність інформаційного складника місцевого самоврядування визначається рівнем довіри громадян до політичних і державних інститутів. Тож маємо зазначити, що в процесі формування дієвої системи державного управління розвитку фізичної культури і спорту в регіоні важливим інструментом стає питання про необ-

хідність оптимізації державного управління у сфері ЗМІ, що має ґрунтуватися на засадах регіональної політики розвитку фізичної культури і спорту.

У цілому формування дієвої системи державного управління розвитку фізичної культури і спорту в регіоні забезпечить поглиблення процесів демократизації та децентралізації, оскільки органи місцевої влади мають більші можливості для повного врахування запитів та потреб населення у сфері фізичної культури і спорту.

Висновки. Отже, з вищевикладеного можна зробити висновок, що у цілому галузь фізичної культури і спорту в країні підпорядкована загальним засадам галузевого управління. Формування дієвої системи державного управління розвитку фізичної культури і спорту на регіональному рівні надасть змогу отримати позитивні результати в таких підсистемах галузі, як: фізичне виховання в системі освіти, фізична рекреація та реабілітація населення за місцем проживання та в місцях масового відпочинку громадян, дитячо-юнацький спорт та спорт вищих досягнень тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Битяк Ю.П. Напрями розвитку системи державного управління та її правове забезпечення. *Теорія*

та практика державного управління. Вип. 4(47). С. 10–21.

2. Дронь Ю.П. Категорія «регіон»: сутність і напрями досліджень. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2011. № 1. С. 52–58.

3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.

4. Кравченко В.В. Конституційне право України : навч. посіб. / Вид. 3-тє, виправл. та доповн. Київ : Атіка, 2004. 512 с.

5. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою та спортом в Україні та Європі. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf.

6. Офіційний сайт Миколаївської обласної державної адміністрації. URL : http://www.mk.gov.ua/ua/oda/pidrozydyly/molod_turizm/.

7. Форум: Законодавство України. 2013. Документ 586-14, чинний, поточна редакція. Редакція від 23.10.2013, підстава 563-18. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-14> / Верховна Рада України. Закон України «Про місцеві державні адміністрації».

8. Шевчук І.В. Організаційний механізм державного управління фізичною культурою і спортом на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 14. С. 136–142.

9. Шевчук І.В. Нормативно-функціональні та методологічні засади формування державного управління фізичною культурою і спортом на рівні адміністративно-територіального утворення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. С. 141–145.